

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z powództwa K. M.
przeciwko E. Spółce Akcyjnej z siedzibą w G.
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 24 lipca 2024 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Płocku
z dnia 14 grudnia 2022 r., sygn. akt VI Pa 20/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od powódki K. M. na rzecz pozwanej E. Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.

[SOP]

UZASADNIENIE

K. M. wniosła do Sądu Rejonowego w Płocku 53 pozwy przeciwko E. S.A. z siedzibą w Gdańsku, domagając się w każdym z nich zapłaty kwoty 42 259,60 zł tytułem odszkodowania za naruszenie gwarancji zatrudnienia za poszczególne miesiące poczynszu od 20 września 2008 r. do 31 lipca 2017 r. wraz z ustawowymi

odsetkami oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie. Suma dochodzonych odszkodowań złożyła się na kwotę 2 246 802,06 zł. Wszystkie sprawy zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia i były prowadzone pod jedną sygnaturą. W odpowiedziach na pozwy pełnomocnik pozwanej E. S.A. z siedzibą w G. wniósł o oddalenie powództw w całości i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Wyrokiem z 16 lipca 2020 r. Sąd Rejonowy w Płocku zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2 246 802,06 zł tytułem odszkodowania z tytułu naruszenia gwarancji zatrudnienia za okres od 20 września 2008 r. do 31 lipca 2017 r. wraz z ustawowymi odsetkami od 28 września 2012 r. do 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty (pkt I), zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 11 250 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II); nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Płocku kwotę 114 887,10 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt III) oraz nadał wyrokowi w punkcie I rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 21 129,80 zł (pkt IV).

Na skutek apelacji pozwanej, Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z 14 grudnia 2022 r. zmienił zaskarżone orzeczenie w punkcie I w ten tylko sposób, że w miejsce kwoty 2 246 802,06 zł zasądził kwotę 253 557,60 zł tytułem odszkodowania i oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt I); zmienił zaskarżone orzeczenie w punkcie II w ten sposób, że zasądził od powódki K. M. na rzecz pozwanej E. Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. kwotę 8 775 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za pierwszą instancję (pkt II); zmienił zaskarżone orzeczenie w punkcie IV w ten sposób, że w miejsce kwoty 114 887,10 zł nakazał pobrać kwotę 12 958 zł (pkt III); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt IV).

W wywiedzionej od powyższego wyroku skardze kasacyjnej, zaskarżając orzeczenie w części, tj. w pkt 1 w zakresie oddalenia powództwa ponad kwotę 253 557,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami i ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz w punktach 2, 3 i 5, powódka podniosła zarzuty naruszenia: 1) art. 49 w związku z art. 51 w związku art. 391 § 1 k.p.c. oraz w związku z art. 45 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji RP; 2) art. 8 k.p. w związku z art. 5 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 9 § 1 k.p. w związku z art. 15 ust. 1 i ust. 5

zawartej w dniu 19 lipca 2007 r. umowy społecznej nr 1/1 – (...) dotyczącej zabezpieczenia praw i interesów pracowniczych w procesie konsolidacji i restrukturyzacji Grupy Kapitałowej E.; 3) art. 484 § 2 i art. 485 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.

W świetle powyższego skarżąca wniosła o uchylenie oraz zmianę wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji pozwanego w całości, a także o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądami obu instancji oraz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Płocku, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu, w tym kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W ocenie skarżącej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona z uwagi na podniesione zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o stwierdzenie, że brak jest podstaw do przyjęcia skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanej kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, że w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne

(pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy jednolicie przyjmuje, że odwołanie się do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, iż przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że skarżący musi wskazać, w czym - w jego ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący powinien więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 75; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 9 marca 2012 r., I UK 370/11, LEX nr 1215126; z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774). Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Zatem we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 listopada 2012 r., I UK 414/12, LEX nr 1675171). Jednak o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona, nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tych wymagań odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem "rażącego", "ewidentnego", "kwalifikowanego" lub "oczywistego", jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571; z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117; z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587).

Nie jest możliwe - przy uzasadnianiu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania - odwołanie się wprost do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, ponieważ przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie oraz sformułowanie wniosku o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie stanowią dwa odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2015 r., III PK 151/14, LEX nr 1678968).

Należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Formułując zarzut oczywistego naruszenia art. 49 k.p.c., powódka argumentuje, że uchybienie temu przepisowi polega na niezłożeniu przez sędziego rozpatrującą sprawę w Sądzie Okręgowym żądania wyłączenia z rozpatrzenia sprawy w związku z faktem istnienia stosunku pracy męża sędzi rozpatrującej sprawę ze spółką zależną od E. S.A. - właściciela pozwanej E. O. S.A. Zdaniem skarżącej, jest to istotne uchybienie procesowe mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Jak skonstatował Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 października 2023 r., III CZP 5/23 (LEX nr 3614520), instytucja wyłączenia sędziego służy zagwarantowaniu stronom postępowania realizacji konstytucyjnego prawa do sądu w tym jego aspekcie, który dotyczy rozpatrzenia sprawy przez bezstronny sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Refleksem stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o wyłączeniu sędziego z ustawy (art. 48 k.p.c.) albo na wniosek strony lub żądanie sędziego (art. 49 k.p.c.) jest także stworzenie sędziemu możliwości uniknięcia dylematów, które mogłyby powstać w razie rozpoznania spraw angażujących go, choćby pośrednio, z powodu podmiotowych lub

przedmiotowych uwarunkowań danego postępowania sądowego. W efekcie przyjęte rozwiązania prawne zapewniają zwiększenie obiektywizmu orzekania i budują społeczne zaufanie do wymiaru sprawiedliwości. Stosowanie art. 49 § 1 k.p.c., czyli instytucji, która zakłada dokonywanie oceny podstaw wyłączenia sędziego, nie może być jednak dowolne w tym sensie, że nie powinno być uzasadniane błahymi przyczynami, które pod pozorem ochrony prawa do sądu byłyby instrumentalnie wykorzystywane do wpływania na personalne ukształtowanie się składu orzekającego. Za wątpliwość uzasadnioną w rozumieniu tego przepisu uznawana jest wątpliwość uprawdopodobniona, a zarazem poważna, skoro okoliczność, która wywołuje wspomnianą wątpliwość, mogłaby zagrażać bezstronności sędziego. Wyłączenie sędziego ma doniosłe skutki, gdyż prowadzi do pozbawienia go możliwości rozpoznania przydzielonej mu sprawy i wydania w niej orzeczenia. Fakt uwzględnienia wniosku o wyłączenie zwykle jest także następczo odczytywany jako potwierdzający wystąpienie okoliczności mogących wywołać uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego. Pochopne uwzględnianie wniosków, oparte na postrzeganiu w sposób wyolbrzymiony związku między wystąpieniem wskazanej przez stronę "okoliczności" i "uzasadnionych wątpliwości", miałoby zatem bardzo poważne, negatywne konsekwencje i dla wykonywania służby przez konkretnego sędziego, i dla pracy całego wymiaru sprawiedliwości.

Formułując zarzut oczywistego naruszenia art. 49 k.p.c., strona skarżąca nie przeprowadza żadnego wyводу wskazującego na rażące naruszenie przepisu. Jediną okolicznością podaną przez powódkę jest uzyskanie post factum informacji o wyłączeniu przez Sąd Okręgowy sędziego (na jego żądanie złożone w trybie art. 51 k.p.c.) w innej sprawie związanej z właścicielem pozwanego w niniejszej sprawie pracodawcy (spółka z tej samej grupy kapitałowej). Wywód skarżącej opiera się na przypuszczeniach co do przyczyny wyłączenia, nie dając możliwości odniesienia się do tych okoliczności w kontekście zarzutu oczywistego naruszenia przepisu, który per se posługuje się ocennym terminem „uzasadniona wątpliwość co do bezstronności sędziego”. Tymczasem, przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga

przytoczenia stosownych argumentów, uwzględniających specyfikę tej podstawy warunkującej pozytywne rozpoznanie wniosku podmiotu wnoszącego skargę kasacyjną. Pojęcie "oczywistości" mieści się w sferze obiektywnej i łączy się z powinnością wykazania, że podniesione zarzuty naruszenia wskazanych przepisów są zasadne *prima facie*, bez dokonywania głębszej analizy tekstu tych przepisów i bez doszukiwania się ich znaczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2015 r., I PK 242/14, LEX nr 1678955).

Te same argumenty przesądzają o braku podstaw do przyjęcia oczywistej zasadności skargi z powodu naruszenia przepisów postępowania art. 382 k.p.c. Powódka w żaden sposób nie precyzuje, o jakie pominięte dowody (dowody z dokumentów) chodzi i jaki ta okoliczność miałaby wpływ na wynik sprawy. Dodatkowo należy podkreślić, że w przypadku, gdy skarżący nie zarzuca w skardze kasacyjnej naruszenia jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego stanowiącego podstawę wyrokowania sądu odwoławczego, to nie jest możliwa ocena, czy naruszenie przepisów prawa procesowego wskazanych przez niego w podstawie kasacyjnej mogło mieć - rzeczywiście - istotny wpływ na wynik sprawy, czego wymaga przepis art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2014 r., I PK 316/13, niepublikowany).

Ostatecznie, zarzut naruszenia prawa materialnego został przez skarżącą przytoczony w ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Powódka powołując się na oczywistą zasadność skargi, zauważa zarazem, że w orzecznictwie ukształtował się pogląd dotyczący miarkowania odszkodowania z umów społecznych. Z poglądem tym skarżąca się jednak nie zgadza, co poddaje w wątpliwość samą trafność przesłanki przedsądu jaką jest oczywista zasadność skargi.

Należy podkreślić, że w sprawach, w których przedmiotem sporu jest wysokość świadczenia przysługującego pracownikowi na podstawie przepisów porozumień zbiorowych takich, jak zawarta w okolicznościach niniejszej sprawy umowa społeczna, Sąd Najwyższy wielokrotnie zwracał uwagę, że kwota takiego świadczenia nie może być ustalana w oderwaniu od aktualnie występujących w Polsce realiów społeczno-gospodarczych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2010 r., II PK 67/10, LEX nr 687016) oraz że świadczenie to - jako

związane z utratą zatrudnienia - pełni funkcję kompensacyjną, wobec czego jego wysokość powinna być adekwatna do rozmiarów szkody, jaką pracownik poniósł w wyniku naruszenia przez pracodawcę gwarancji zatrudnienia, a w każdym razie nie może być w stosunku do takiej szkody nadmiernie (rażąco) wygórowana. Nie powinna też stanowić dla pracownika źródła nieusprawiedliwionego wzbogacenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 2007 r., I PK 241/06, OSNP 2009 nr 17-18, poz. 254 oraz dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757), a miernikami waloryzacji ryczałtów odszkodowawczych mogą być ocena zasadności roszczeń z punktu widzenia przeciętnej stopy życiowej, przypadkowości sytuacji, w której znalazł się pracownik korzystający z wysokich odszkodowań, charakteru pracy, stażu zakładowego, a także stosunku ryczałtu do wysokości szkody (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2010 r., II PK 93/10, OSNP 2012 nr 1-2, poz. 11 i z dnia 3 grudnia 2010 r., I PK 126/10, OSNP 2012 nr 3-4, poz. 41). Dlatego przyznanie przewidzianego w porozumieniu zbiorowym świadczenia w określonej kwocie może w pewnych okolicznościach zostać uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. W aspekcie zgodności roszczenia o wspomniane świadczenie z zasadami współżycia społecznego, za niekwestionowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego należy uznać także stanowisko, zgodnie z którym, z uwagi na szczególny charakter działalności pozwanego pracodawcy funkcjonującego w ramach tak zwanej sfery publicznej (obrotu energią elektryczną, czyli dobrem konsumpcyjnym o charakterze powszechnym), sąd powinien rozważyć, że istnieje duży stopień prawdopodobieństwa, że koszty osobowe ponoszone przez takiego pracodawcę zostaną wkalkulowane w cenę sprzedaży energii elektrycznej dostarczanej poszczególnym odbiorcom (por.m.in. powołany wcześniej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2010 r., II PK 67/10 oraz wyroki: z dnia 10 lutego 2012 r., II PK 144/11, LEX nr 1167470 i z dnia 2 sierpnia 2012 r., II PK 27/12, LEX nr 1243022).

Sąd Najwyższy zauważył równocześnie, że przy zastosowaniu zasady miarkowania omawianych odszkodowań określenie ich wysokości stanowi istotny atrybut sądu merytorycznie rozstrzygającego sprawę, a zastosowanie normy art. 8 k.p. w takiej sprawie mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego,

po uwzględnieniu całokształtu okoliczności faktycznych sprawy. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może natomiast podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 1970 r., III PRN 39/70, OSNCP 1971 nr 3, poz. 53, PiP 1972 nr 10, s. 170 z glosą K. Piaseckiego; z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98, OSNC 2000 nr 3, poz. 58, OSP 2000 Nr 4, poz. 66 z glosą A. Szpunara; z dnia 4 lipca 2002 r., II CKN 837/00, LexPolonica nr 376352; z dnia 30 października 2003 r., IV CK 151/02, LexPolonica nr 1630441; z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06, OSNP 2008 nr 7-8, poz. 92 oraz z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757).

Sąd Okręgowy uwzględnił wyżej zaprezentowaną linię orzeczniczą, mając na uwadze między innymi to, że rekompensata za utratę pracy nie może stanowić dla pracownika - szczególnie legitymującego się wysokimi kwalifikacjami zawodowymi - zachęty do tego, by nie opłacało mu się poszukiwać pracy. W ocenie Sądu drugiej instancji, powództwo powinno ulec oddaleniu jako rażąco wygórowane, z punktu widzenia społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa do gwarancji zatrudnienia, ponad kwotę równą jednorocznemu wynagrodzeniu powódki. Do takiego wniosku doprowadziły Sąd Okręgowy następujące okoliczności: (-) fakt znacznego podwyższenia kwalifikacji przez powódkę w trakcie pracy u pozwanego i to na koszt pracodawcy, w tym uzyskanie wysokich kwalifikacji menedżerskich i uprawnień biegłego rewidenta wykorzystywanych w prowadzonej przez nią działalności gospodarczej, (-) okoliczności związane z niecelowością przywrócenia do pracy, w tym wielokrotnego naruszania przez powódkę zasad współżycia społecznego w zakresie współpracy z innymi pracownikami, a także rezygnacja skarżącej z dalszego dochodzenia roszczenia o przywrócenie do pracy po wyroku Sądu pierwszej instancji, (-) wypłacenie powódce przez pozwanego po ustaniu stosunku pracy łącznie kwoty 348 204,94 zł tytułem odszkodowania z tytułu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, nagrody jubileuszowej, premii rocznej oraz odprawy, a łącznie z odszkodowaniem za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę - kwoty 411 594,34 zł, (-) podjęcie przez powódkę działalności gospodarczej od lipca 2009 r., a więc po 10 miesiącach od rozwiązania stosunku pracy, (-) ocena zasadności roszczeń z punktu widzenia przeciętnej stopy życiowej, (-) konieczność przerzucenia kosztów odszkodowania na konsumentów.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie zdołała wykazać, iż zachodzi potrzeba merytorycznego rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 398²¹ k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

[a!]